

EL SALVADOR
INDIEN
JORDANIEN
MALAWI
MOLDAVIEN
ZIMBABWE

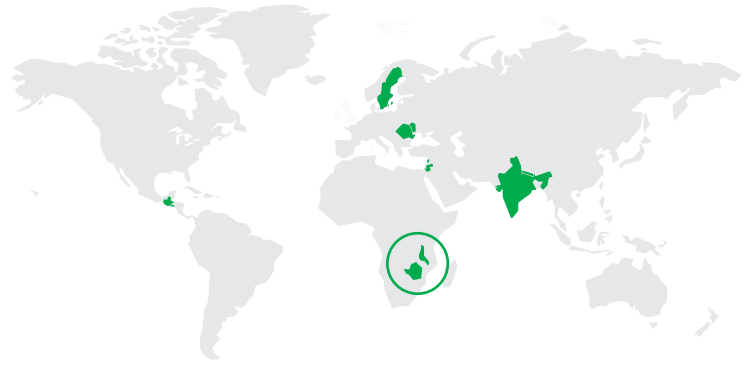
Studiematerial om kvinnors rättigheter och de globala målen

HANDLINGSKRAFT

6 LÄNDER – 6 KVINNOR

im

HANDLINGSKRAFT
6 LÄNDER – 6 KVINNOR

HUVUDSTAD Harare

BEFOLKNING 15,6 miljoner (2015)

SPRÅK Shona och engelska är officiella språk, men totalt talas åtminstone 13 språk

LÄS- OCH SKRIVKUNNIGHET 86,5 procent (84,6 % för kvinnor, 88,5 % för män) (2016)

FÖRVÄNTAD LIVSLÄNGD 58 år (58,7 år för kvinnor, 57,3 år för män) (2016)

ANDEL SOM LEVER MED HIV ELLER AIDS 14,7 procent av den vuxna befolkningen (2015)

ZIMBABWE

Zimbabwe ligger i södra Afrika och gränsar till Zambia, Botswana, Mocambique och Sydafrika. Zimbabwe har varit regionens största exportör av jordbruksprodukter bland annat tobak och bomull och landet är rikt på guld och andra mineraler. Trots det råder det ekonomisk kris och matbrist i landet, mycket på grund av ett instabilt politiskt läge som pågått sedan självständigheten från Storbritannien 1980. Robert Mugabe, som styr landet sedan 1980-talet med sitt parti Zanu-PF, införde under 2000-talet ett kontroversiellt jordbruksprogram vilket lett till att många farmare förlorat sina jordbruk. Idag kämpar människor för att få tillräckligt mycket mat för dagen.

På grund av bland annat den ekonomiska situationen under 2000-talet saknar många zimbabwier idag formella anställningar, vilket påverkar deras möjligheter att utkräva rättigheter och få trygga arbetsförhållanden. Mugabe är känd för sina privata utgifter som långt överstiger samhällets utgifter för till exempel skola och sjukvård. Demokratin är svag, men vissa rättigheter bland civilsamhället har förbättrats de senaste åren och Zimbabwe rankas inte längre bland de mest ofria länderna i världen.

Fram till 1990-talet hade Zimbabwes befolkning ett bra hälsotillstånd jämfört med grannländerna. Dock påverkade det ekonomiska och politiska läget även landets hälsa och idag är hiv och aids utbredd. Många barn har förlorat ena eller båda föräldrarna och cirka 40 procent av befolkningen är under 15 år.

*Zimbabwe var det första landet i Afrika som
IM var verksam i, redan i mitten av 1980-talet.
Idag har IM sitt landkontor i Harare.*

IM I SÖDRA AFRIKA

IM började arbeta i södra Afrika i mitten av 1980-talet och finns idag i Malawi, Zimbabwe och Zambia. Eftersom alla tre ländernas befolkningar är hårt drabbade av fattigdom är försörjning en nyckelfaktor för IMs arbete i regionen. Genom att säkra ekonomisk trygghet kan man också enklare arbeta för att fler unga ska få möjlighet att gå i skolan och sprida kunskap om hälsa.

IMs fokus ligger framförallt på flickors utbildning och kvinnors försörjning där man jobbar med lokala partnerorganisationer inom just de frågorna. Många kvinnor saknar makt över sina egna liv och eftersom män ses som de främsta inkomsttagarna hamnar kvinnor ofta i beroendeställning till dem.

Okunskap om kvinnors rättigheter bidrar till ojämställdhet men genom att stärka flickors och kvinnors ställning kan man exempelvis förhindra barnäktenskap, få tjejer att stanna längre i skolan och ändra maktbalansen i byarna. Att tjäna sina egna pengar är ofta ett första steg i att skapa sig makt över sitt eget liv och en möjlighet att få mer inflytande i beslut som gäller både familjen och samhället.

Kvinnorna som deltar i IM-stödda projekt är måna om att deras döttrar ska få gå i skolan eftersom de själva inte fått den möjligheten som barn. Flickor som går färdigt skolan har mycket bättre möjligheter att kunna ta sig ur fattigdom och försörja sig i framtiden. IM arbetar både med att få fler flickor att stanna kvar i skolan och med att sprida kunskap om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Med hjälp av lokala partnerorganisationer arbetar IM med bykommittéer och föräldra- och ungdomsgrupper för att komma tillrätta med traditioner som hindrar flickornas utveckling.

MANDEYA2

IMs partnerorganisation Mandeya2 är en gräsrotsorganisation som ligger i Mutasa-distriktet. Deras huvudsyfte är att skydda och stärka föräldralösa barn och marginaliserade kvinnor i området. Ibland deltar även män i aktiviteterna de anordnar. Precis som de andra organisationerna i Zimbabwe som IM samarbetar med, arbetar Mandeya2 väldigt lokalt och med lokalt ägarskap. Mycket av verksamheten bedrivs av volontärer genom olika bykommittéer.

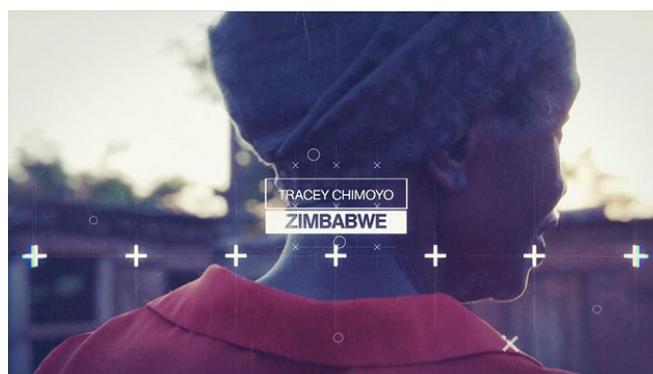
Mandeya2 jobbar med utbildning, hälsa och försörjning för att genom det förbättra människors levnadsvillkor. Eftersom många invånare lever med hiv och aids är utbildning om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter en viktig del i deras arbete. Kvinnor kan även få utbildning i att starta egna företag för att kunna skapa sig en egen inkomst. I den utbildningen ingår kunskap om kvinnors rättigheter och om könsbaserat våld och diskriminering.

FILMEN

Filmen belyser tydligt hur försörjning, utbildning och hälsa påverkar varandra, både för individer och för ett helt samhälle. Den visar vilka konsekvenserna kan bli för barn i ett land hårt drabbat av hiv och aids kombinerat med ett politiskt instabilt läge. Kulturella seder och traditioner tillsammans med okunskap gör att myter cirkulerar kring hur man kan botas från hiv och aids och människor drar sig för att söka läkarvård, något som i längden ytterligare påverkar befolkningens hälsa. När föräldrar blir sjuka eller dör hamnar deras barn i beroendeställning till vuxna som inte alltid är deras släktingar eller har deras bästa i åtanke.

Tracey Chimoyo, filmens huvudperson, brinner för att hjälpa de barn som förlorat en eller två föräldrar att kunna fortsätta sin skolgång. Även om skolan i sig är gratis så kostar bland annat skolorböcker och uniformer. I filmen ser vi hur elever behöver betala för att få ut sina betyg, och betygen är nödvändiga för att kunna fortsätta till nästa nivå. Kostnaden är inte alltid hög men på grund av omständigheterna, exempelvis hiv och aids och fattigdom, så påverkar det många elevers skolgång. I filmen får vi se hur Tracey pratar med pojken Shelton och hans mamma om betygs-kostnaden. Shelton har förlorat sin pappa och mamman kämpar för att försörja de två utan fast inkomst. Tracey rekommenderar mamman att delta i samma sparlåneklubb som Tracey är medlem i, för att kunna starta en egen verksamhet och skapa sig en stabil inkomst. Själv bedriver hon höns- och äggproduktion och kan genom sin inkomst stötta andra. Det framgår hur hon har skapat sig en bra relation med skolan och med invånarna i byn och att hon ofta kan fungera som medlare mellan parterna eller kan gå i god för någon av dem. Hon hjälper i det här fallet Shelton att få ut sina betyg.

"A real person doesn't say 'I don't have anything else to do'. You have to look for friends, and start something which gives you something. (...) You must start a sustainable business".

SPARLÅNEKLUBB

En sparlåneklubb (Village saving loans group), ibland också kallad "bank", är ett sätt för en grupp att spara och låna pengar tillsammans. Är man fattig kan det vara svårt att kunna spara ihop tillräckligt med pengar för att göra en större investering, exempelvis att köpa en ugn till sitt bageri eller till att bygga ut sitt hus. I en sparlåneklubb kommer deltagarna överens om en summa som alla ska betala in som grundplåt. Därefter får medlemmarna framföra sina önskemål om vad de skulle vilja investera i och hur hen ska betala tillbaka. Gemensamt bestämmer man vem som ska få låna och den personen får då låna en större summa av grundplåten och sedan betala tillbaka efter överenskommen återbetalningsplan. En liten ränta tillkommer och vid årets slut finns det mer pengar i banken än vad som ursprungligen var grundplåten. Det beloppet delas upp mellan deltagarna och man börjar om från början det följande året. För att grupperna ska kännas trygga så finns regler som alla ska följa och modellen bygger på samarbete och tillit för varandra.

SRHR, HIV OCH AIDS

I länder där många lever med hiv eller aids är kunskap om SRHR väldigt viktigt, både för att förbättra för människor som redan drabbats och för att minska spridningen av viruset.

Hiv är ett virus som angriper kroppens celler och påverkar immunförsvaret. När viruset förstört så många celler att personen får flera svåra sjukdomar, till exempel svår lunginflammation, sägs personen ha fått aids. Aids är alltså ett samlingsnamn för de sjukdomar man kan få på grund av hivviruset. Hiv smittar via kroppsvätskor, till exempel sperma, blod och bröstmjölk. Det är ett känsligt virus och sprids därför inte via till exempel kroppskontakt, luft eller mat.

Det kan dröja länge innan man märker några symptom av hivviruset. Hivviruset är obotligt men så kallade bromsmediciner finns som bromsar virusets utveckling. De bromsmediciner som finns idag är så pass effektiva att hiv inte längre klassas som en dödlig sjukdom. Däremot kan de här medicinerna vara väldigt dyra och svåra att få tag på, vilket gör att många människor, framförallt i fattigare länder, lider mer av viruset än vad de borde. I länder som är hårt drabbade av hiv och aids är kunskap om SRHR, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, väldigt viktigt. Med kunskap om hur viruset smittar och om hur man kan undvika att bli smittad kan virusets utveckling hindras avsevärt.

SRHR är en mänsklig rättighet och gäller alla människor hela livet. SRHR inkluderar självbestämmande över sin kropp, sitt sexualliv och sina relationer. Säker sjukvård vid graviditeter och abort (om abort är lagligt i landet) samt tillgång till preventivmedel och förhindrandet av spridning av sexuellt överförbara infektioner är viktiga delar. När det pratas om SRHR görs det ofta i samband med flickor och kvinnor, eftersom det finns många hälsorisker i samband med graviditeter och delvis också menstruation, samt att flickor och kvinnor i större utsträckning än pojkar och män utsätts för sexuellt våld.

- SRHR** Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (Sexual and Reproductive Rights and Health)
- HIV** Humant immunbristvirus (Human Immunodeficiency Virus)
- AIDS** förvärvat immundefektsyndrom (Acquired Immunodeficiency Syndrome)

IM arbetar med preventiv hälsa vilket betyder att de arbetar för att motverka hälsorisker innan de skett, till exempel spridningen av hiv och aids. Det gör IM framförallt genom kunskaps-spridning om SRHR.

Hur hänger fattigdom ihop med barns skolgång?
De 10 diskussionsfrågorna är baserade på filmen
om Tracey Chimoyo och kopplar kontexten till de
globala hållbarhetsmålen

DISKUSSIONSFRÅGOR TILL FILMEN OM ZIMBABWE

1. Innan du såg filmen, vad var din bild av Zimbabwe? Överensstämmer den bilden med filmen? Varför? Varför inte?
2. Det tredje globala hållbarhetsmålet handlar om att säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar. Spridningen av hiv och aids har sjunkit kraftigt i västvärlden, men flera anledningar, bland annat bristande kunskap och stigma, gör att viruset fortfarande hårt drabbar länder i södra Afrika. Diskutera vad ni vet om hiv och aids. Hur påverkar viruset samhället? Hur skiljer det sig från till exempel i Sverige?
3. Över en halv miljon barn har mist en förälder på grund av aids i Zimbabwe. En av flickorna som kommer till rektorns kontor har nyss mist en förälder och bor nu hos sin farbror. Rektorn ber att farbrodern ska betala något av skulden flickan har till skolan vilket gör att hon kommer i ännu större beroendeställning till farbrodern. Diskutera problematiken kring detta. Hur drabbas barnen i ett fattigt och hiv- och aidsdrabbat samhälle som Zimbabwe?
4. Det fjärde globala hållbarhetsmålet handlar om god utbildning för alla, men skolkostnader är ett av många hinder för detta. I Zimbabwe är den offentliga skolan gratis men man måste betala för exempelvis skolböcker, uniformer och ibland även för lärarlöner. Tracey hjälper föräldralösa barn att ta del av utbildning genom att bland annat dela ut skoluniformer. Diskutera hur kostnader i skolan påverkar möjligheterna till utbildning.
5. Tracey har startat en egen verksamhet med höns- och äggproduktion. På vilket sätt ökar det hennes självständighet och makt över sin framtid?
6. Tracey rekommenderar Mai Shelton att också starta en egen business. Varför?
7. I samband med ett sparlåneklubbsmöte säger en kvinna "Nowadays women can carry wallets full of cash." På mötet vittnar kvinnorna om hur de skapar sin egen försörjning. Diskutera vad det betyder för samhället och vilka konsekvenserna kan bli.
8. "Whenever I walk about in the village and hear a parent say 'Mai Chimoyo, I have a child...' I just know it will end up in my hands". I filmen framgår det att många har stor tillit till Tracey och ofta ber om hennes hjälp och råd. Tracey kämpar för att alla barn ska behandlas lika och hon ser att föräldralösa barn behöver extra stöd för att kunna utkräva sina rättigheter. Diskutera vilka hinder ni tror Tracey möter i sin kamp för alla barns lika värde.
9. I FNs deklaration om de mänskliga rättigheterna säger artikel 1: Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. Utifrån Traceys situation, hur är hon med och ser till att det blir verklighet?
10. Tracey är en stark förändringsagent och en förebild för många i sin omgivning. Hur skulle ni beskriva henne för andra ni möter?

